

A grafikai sokszorosító művészetekről

Faludi Viktória

A hajdani Martincsevics Nyomda történetét őrző dokumentumok között talált rá Moldoványi-Martincsevics Eleonóra édesapja, Martincsevics Károly szakmai utánpótlás toborzó beszédére. A több mint félszáz éves gondolatok – a technika fejlődésétől eltekintve – ma is megállják helyüket, és példamutatóak a szakember-utánpótlás ügyében tett erőfeszítésekre. Ma is szükség lenne minél több, a szakmánkat népszerűsítő lelkes ismertetőre a szakma jeles képviselőitől, hogy azok a fiatalok, akik a nyomdászat iránt vonzódást éreznek, és később elkötelezett hívei lesznek ennek a hivatásnak, könnyedén rátalálhassanak utjukra. Íme néhány gondolat Martincsevics Károly beszédéből.

„A legmagasztosabb rendeltetésű művészetek s iparok népes családjáról lesz az alábbiakban szó: a grafikai sokszorosító művészetekről, a nyomdászatról, amelynek neve majdnem egyér-

telmű a kultúráéval. Amely hatalmas, mint a tenger árja: bálványokat dönt, és isteneket emel. Amely jó és kedves, vigasztaló és enyhítő, a szava balszamos ér. Amely a civilizált embernek olyan mint a falat kenyér, nélküle élni: még gondolatlank is irtózatos volna.

Amerre lépünk: a nyomdászat valamely műve mosolyog felénk. Reggelre kelve: szűkös otthonunk falairól nyomtatott képek tekintenek alá: olajnyomatok, litográfiák vagy fotografikus képmások, három vagy négy fémnyomatok, talán egy-két acélnyomat, rézkarc vagy heliogravura is, ha a szoba fala tapétázott: a tapétában mindjárt egy igen érdekes nyomdászati terméket tisztelhetünk. A cipőnk tisztításához való cipőkrém szép bádagnyomatásos dobozban rejtőzködik, vagy ha régi módra subickot használunk: azt feketenyomatásos faskatulyában találjuk meg. Frank-kávét, teát, minden háztartási cikket, tarkanyomatásos dobozból, s papírcacskóból szedveget elő édesanyánk, s a jó asszony tarka kötényén ott látjuk a nyomdászat egyik oldalas ágának: a szövetyomtatásnak virágos motívumait. De a szövetyomtató munkájának nyomait megtaláljuk színes ingünk dizájnján, olcsóbb fajta nyakkendőnkön és a zsebrevalónkon is. Fehérnemünk monogramját pedig előnyomat után hímezte a fürge asszonyi kéz.

Reggelizünk. Szegény ember módjára, tarka bögréből szürccsölgjük a kétes valódiságú kávét. Ez a bögre is bizonyos mértékben nyomdászati munka. Legalább a rajta pompázó virágdísz az: lehúzóképekkel vitték át a porcelánra, s azután étgetéssel rögzítették meg rajta. Olcsóbb fajta edényeink tüzes virágpompája mind ennek a nyomdászati eljárásnak köszönhető.

Következik az elmaradhatatlan cigaretta. Dombornyomásos bőrtárcánkat elővéve

bronznyomatos papírba csavart dohányféle kerül ajkaink közé: durva litográfiai nyomatú gyújtós segítségével rágyújtunk, s aztán útnak eredünk.

Az utcán plakátok tömege köszönt bennünket. A trafik ablakában százféle újság, meg brossura, a boltok kirakatában látható árukon vignetta, a nyomtatástechnika sokoldalúságának megannyi bizonyossága. Nincs olyan bolt, amelynek kirakata egy csomó nyomdai művet ne foglalna magában; a könyvesboltoké pedig valóságos műtárlat, ahol a grafikai sokszorosító művészetek egész sereg ágazata küszködik egymással, vagy megfordítva: támogatja egymást.

Gyerekek sietnek az iskolába. Táskájuk tartalma csupa tipográfiai, litográfiai, fotomechanikai és vonalzóintézeti termék. Még a ceruzájukra is rá van nyomtatva, hogy Johan Folev stb.

Esetleg zene szűrődik ki egyik lakás nyomatokkal ékesített ablakából. Chopinnek az éji dala. Nyilván kottából, nyomtatott kottából zongorázik a lakás szépe. Hol volnánk muzsika dolgában a grafikai sokszorosítás nélkül. A nyomdász kezemunkája mindenütt.

Fizetési eszközünk – sajna – nyomtatott papíros: levelezésünket levélbélyegnek nevezett nyomtatott papíros darabkáért közvetít el a posta; ha igazságot keresünk: egyebek között okmánybélyeg az ára.

Bölcsőtől a koporsóig elkíséri az embert a grafika. A szerényebbtől a szó legszorosabb értelmében, hiszen az újszülött proletárt víznyomatos papírospelenkába csavarják a mai inséges időben; ha pedig istenhözódott mond a szegény ember e világnak: bronznyomatos papíros-szemfedő borul a gondoktól barázdás homlokára. A tehetősebbje pedig nyomtatvánnyal hívja vendégeit az új-

szülött poronty keresztelőjére, később eljegyzésre, esküvőre, aztán meg nyomtatott gyászjelentéssel tudatja a családot ért szomorú hírt.

Milliárdnyi gondolatban fogant ezernyi sokszorosító eljárás: ez ma a nyomdászat. S a nyomtatóeljárások roppant családjában

közös a velük született magasztos cél: az emberi szellem pallérozása, gyönyörködtetése. Százzámra veszik a gondolatot, s viszik szerte a világba mindenki épülésére és okulására.

A grafikai sokszorosító eljárások száma ma már több százra rúg s így alaposabb ismeretük kész tudomány, mely folytonos fejlődésnek, változásnak van alávetve, s amely az emberi szellem vívmányainak legfő teljesítménye.

A mozgatható betűkről való nyomtatás feltalálója Gutenberg János, aki előbb Strassburgban, majd pedig Mainzban dolgozott. Legrégibb megállapítható kötete a német nyelvű „Szibillák” könyve 1445-ben Mainzban készült el.

Múltja, jelene tiszteletet parancsoló, jövője pedig beláthatatlan.”